

ID

Kolpík bílý *Platalea leucorodia*

BK, KŠ, JH

POZNÁVÁNÍ V PŘÍRODĚ Poněkud menší než čáp bílý, s dlouhým, na konci lžícovitě rozšířeným zobákem. Je celý bíle zbarvený, s okrově žlutým širokým pásem na hrudi. Nohy a zobák jsou černé, zobák na konci žlutavý. Ve svatebním šatu má na hlavě prodloužená žlutavá, do týlu visící pera. Mladý pták má v prvním roce černé okraje na konci křídel (patrně hlavně za letu) a světle růžový kratší zobák i nohy. Krk je za letu natažen rovně dopředu, mírně dolů prohnutý, nápadné je lžícovité ukončení zobáku. Křídla má jen málo klenutá a mává jimi zřetelně rychleji než čápi nebo volavky, chvílemi i plachtí. Při přeletu na větší vzdálenosti se kolpíci seřazují do dlouhých příčných řad. Brodívá se v mělké vodě, často odpočívá na jedné noze.

BIOLOGIE Hnízdním prostředím kolpíka bílého v ČR jsou velké rybníky a vodní nádrže s litorálními porosty a ostrůvky s křovinatými vrbami. Na nich také obvykle hnízdí, a to zpravidla koloniálně. Hnízdo budují oba členové páru z větviček, někdy použijí jako základ i hnízdo jiného druhu (kormorána, volavky). Ptáci začínají hnízdit v V.–VI., kdy samice snese nejčastěji 3–5 vajec, která jsou na bílém podkladu světle a tmavě rezavohnědě skvrnitá, hustěji u tupého pólu. Vysezují je oba partneři 24–25 dní, oba také krmí vylíhlá mláďata. Ta při krmení zasunují zobáky hluboko do otevřených zobáků rodičů. Mladí opouštějí hnízdo ve stáří čtyř týdnů, létat začínou v 6–8 týdnech. Kolpík je výlučně tažným druhem, který opouští hnízdiště již v VII. a VIII. Odlétá jihovýchodním směrem přes Maďarsko a Itálii do severní Afriky, kde naši ptáci zimují na mělkých slaných jezerech na pobřeží Tuniska

a Libye (CEPÁK et al. 2008). Na hnízdištích se opět objevují v III. až IV. Potravu kolpík sbírá při brodění v mělké vodě s ponořenou špicí zobáku za sekavých pohybů ze strany na stranu. Z vody přitom „vyčachtává“ vodní hmyz a jeho larvy i další vodní bezobratlé (korýše, měkkýše), občas uloví i rybu či žábu.

ROZŠÍŘENÍ Kolpík bílý je rozšířen ostrůvkovitě v Evropě, ve střední a jižní Asii a na několika místech severní poloviny Afriky. V Evropě je jeho rozšíření velmi mezernaté s nejpočetnějšími stavy ve Španělsku, Maďarsku, na Ukrajině a v Nizozemsku. Jeho výskyt, stejně jako početnost, se v Evropě snižovaly již od 16. století, teprve ke konci 20. století došlo ke zvyšování stavů až na současných 8 900–15 000 párů a situace je označena jako stabilní. V ČR, kde hnízdí poddruh *P. l. leucorodia*, se začal kolpík objevovat pravidelněji až po r. 1945 a poprvé zahnízdil v r. 1949 u Lednice. V letech 1983–1988 následovala na jižní Moravě další hnízdění na ne zcela napuštěné Střední nádrži Nové Mlýny a v r. 1987 zahnízdil první pár i v Čechách na Českobudějovicku, kde od r. 1991 pravidelně hnízdí jako na jediném místě v ČR.

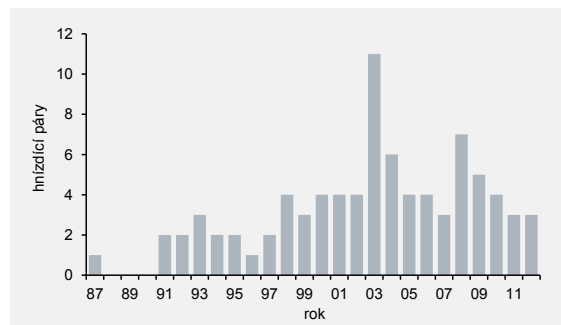
VÝSKYT V JIŽNÍCH ČECHÁCH Kolpík bílý byl dříve vzácně zalétajícím druhem, v r. 1987 poprvé zahnízdil a od r. 1991 hnízdí pravidelně. Jeho výskyt byly hlášeny již v 19. století, např. v r. 1828 se vyskytlo deset jedinců na ryb. Bezdrev a při mimořádně početném výskytu v r. 1863 se u Hluboké n. Vlt. zdržovalo od V. do VIII. přes 100 kolpíků, aniž hnízdili (FRIČ 1872). Dva z těchto ptáků ulovení na Munickém ryb. jsou, spolu s třemi preparáty bez dat, ve sbírkách muzea na zám-

ku Ohrada (ČENĚK 2006) BAŤA (1933) však doklady z r. 1863 vůbec nezmínil a naopak uvedl, že na Ohradě jsou tři preparáty z r. 1880. Z Písecka znal VAŘEČKA (1895) tři zástřely z let 1853, 1865 a 1881. Údaje o výskytu do r. 1948 shrnul JIRSÍK (1949).

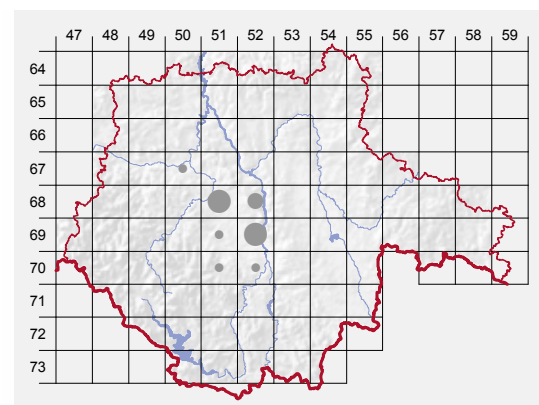
V jižních Čechách (i v celých Čechách) zahnízdili kolpíci poprvé v r. 1987, kdy KLOUBEC (1988a) našel 5. VII. hnízdo s dvěma asi třítydenními mláďaty na ostrůvku ryb. Volešek. K opětovnému zahnízdění došlo v r. 1991, když dva páry (přítomno bylo 5 ex.) vyvedly na Zbudovském ryb. po čtyřech mláďatech, která byla okroužkována (P. Dalík & P. Vašák, deník Blatec). Od tohoto roku již kolpíci na Českokbudějovicku hnízdí každoročně; svá hnízdiště postupně mění, obvykle spolu s kvakoši nočními, v jejichž koloniích hnízdí a které jsou zřejmě přesouvány v reakci na změny ve vegetaci na hnízdišti. Nejdříve kolpíci střídavě hnízdili na ostrůvčích ryb. Zbudovský a ryb. Velké Nákří, v r. 1997 poprvé také na Zlivském ryb. (RAJCHARD & NOVÁK 1998), který byl v letech 2005–2009 jediným hnízdištěm. V letech 2010–2012 hnízdili jen na Novém Vrbenském ryb., když zde byli již v r. 2009 od konce IV. do VI. opakovaně pozorováni jeden až tři kolpíci ve svatebním šatu (KUBELKA 2012a). Počet hnízdicích

Vývoj hnízdní populace na Českokbudějovicku v letech 1987–2012 (HORA et al. 2010a, upraveno).

párů v letech 1991–2012 kolísal mezi 1–11 páry, průměrně se pohyboval kolem čtyř párů. Nejvíce párů hnízdilo v r. 2003, kdy na devíti hnízdech na ryb. Velké Nákří bylo 33 mláďat a dva páry na Zlivském ryb. hnízdily neúspěšně (J. Šimek in litt.). Druhým v pořadí byl r. 2008 se sedmi hnízdy na Zlivském ryb.: 31. V. bylo na čtyřech hnízdech okroužkováno deset mláďat, na dalších dvou hnízdech byla malá mláďata a v jednom zřejmě opuštěném hnízde vejce (J. Šimek in litt.).

Po vyhnízdění se kolpíci sdružují v hejtna, někdy až o více než 30 ex. Nejvíce kolpíků se potulovalo

po rybnících Českokbudějovicka právě v obou letech s nejvyššími počty hnízdicích párů, přičemž v r. 2003 bylo napočítáno až 41 ex. (1. VIII. 2003 na Mlýnském ryb. u Sedlce; M. Frencl, Zprávy ČSO 2004, 58: 34) a v r. 2008 38 ex. (4. a 5. VIII. na Horním ryb. u Novosedel na Dívčicku; J. Závora & Špirek, avif.birds.cz a P. Albert, FP JOK 2008/2).

Mimo Českokbudějovicko je kolpík bílý vzácným jevem. Na ryb. Velký Tisý byl poprvé pozorován (5 ex.) v r. 1949 (HANZÁK 1951) a pak podle zápisů v denících terénní stanice ČSO ještě v šesti letech – 1953, 1961, 1982, 1986, 1990 a 1994 (HORA et al. 2009). Kromě toho tam byl zastížen také v r. 1997, a to 23. VI. 1 ex. (J. Bureš, Zprávy ČSO 1998, 46: 28). Z další dlouhodobě sledované lokality, ryb. Řežabinec, jsou známa jen pozorování 3 ex. z 21. IV. 2012 (J. Brückner, avif.birds.cz) a 1 ex. 20. a 22.–23. X. 2012 (M. Felbáb, resp. M. Frencl, avif.birds.cz).

Poprvé v r. 2001 a pak do r. 2012 ještě v osmi letech kolpíci přilétli již v III., vždy na Českokbudějovicko, nejdříve 12. III. 2010 (M. Pakandl, avif.birds.cz). Odlet probíhá od druhé poloviny VIII. a v IX., v některých letech se kolpíci zdrží až do X. a výjimečně byl jeden mladý pták zastížen ještě 14. XI. 2012 na ryb. Dehtář (B. Kloubec in litt.).

Kolpík bílý hnízdí v jižních Čechách v malé izolované populaci, jediné v ČR, proto je značně zranitelný. Vzhledem k jeho silné vazbě na rybníční ostrůvky s koloniemi kvakoše nočního, který je předmětem ochrany PO Českokbudějovické rybníky, může mít prospěch jak z ochranných podmínek ptačí oblasti, tak z cílených opatření na ochranu a podporu kvakoše.

